

Parlamentaaarsed uudised

PIRET VILJAMAA
Eesti Rahvusraamatukogu
sotsiaalia ja
parlamendiraamatukogu
infospetsialist

Välisriikide parlamentide uudiseid 2022. aasta aprilli keskpaigast oktoobri keskpaigani. Uudistest valiku tegemisel on kasutatud BNSi, teiste uudisteagentuuride ja meediaväljaannete ning parlamentide kodulehekülgedel leiduvaid materjale.

ALBAANIA. Juunis valis parlament presidendiks relvajõudude senise juhi Bajram Begaj (presidendi ametiaeg kestab viis aastat). 55-aastase Begaj kandidatuuri seadis üles sotsialistid peaminister Edi Rama neljanda valimisvooru päeval, ainsa kandidaadi kohta enne infot ei antud. 140-liikmelises parlamendis toetas Begaj'd 78 seadusandjat. Opositsiooniline Demokraatlik Partei hääletusel ei osalenud, sest kõigile osapooltele sobivat kandidaati ei õnnestunud leida. Kui esimeses kolmes hääletusvoorus nõudis valituks osutamine vähemalt 84 poolthäält, siis neljandas voorus piisas parlamendi koosseisu häälteenamusest. Suuresti sümboolse rolliga president on riigi relvajõudude

ülemjuhataja, tal on õigus nimetada riigi Konstitutsioonikohtu üheksast liikmest kolm ning jätta parlamendis vastuvõetud seadusi üks kord välja kuulutamata. Begaj eelkäija, valitsuse äge kriitik Ilir Meta, keda sotsialistid proovisid ta ametiajal kaks korda tagandada, astus tagasi 24. juulil.

Balkan Insight, 30.05.2022, „Albania parties fail to elect ‘consensus’ president“; 03.06.2022, „Air of secrecy hangs over election of Albanian president“. – <https://tinyurl.com/y3x7t5cj>; <https://tinyurl.com/28xa78mu>

AFP-BNS, 04.06.2022, „Albaania parlament valis presidendiks sõjaväejuhi“.

AMEERIKA ÜHENDRIIGID. Tulenevalt maailmapoliitikas valitsevast olukorrast on Kongress korduvalt otsustanud anda abi Ukrainale (esmakordselt märtsis). Mais kiitis Kongress heaks 40 miljardi dollarilise abipaketi, milles olid rahaeraldised kaitsevarustuse ostmiseks, Ukraina põgenike abistamiseks, tuumajaamade probleemide lahendamiseks, toidu- ja majandusabi jm. Septembri lõpul kiideti heaks kolmas täiendav abipakett, millega suunati Ukraina kaitseprogrammidele täiendavalt üle 12 miljardi dollari (7,5 miljardit dollarit sõjalist ning 4,5 miljardit majandus- ja humanitaarabi), sh 35 miljonit dollarit, et valmistuda võimalikeks tuuma- ja kiirgusintsidentideks Ukrainas ning neile reageerimiseks. Viimase abipaketi vastu hääletas 57 Esindajatekoja ja 11 Senati vabariiklast.

Congress.gov, „H.R.7691 – Additional Ukraine Supplemental Appropriations Act, 2022“; „H.R.6833 – Making continuing appropriations for fiscal year 2023, and for other purposes“. – <https://tinyurl.com/bdh8adzt>; <https://tinyurl.com/4apaf35z>

Defence News, 27.09.2022, „Congress to vote on \$12.3 billion Ukraine aid package“. – <https://tinyurl.com/3ad5vwzx>

Juunis võtsid USA seadusandjad vastu turvalisema kogukonna seaduse. Esindajatekoda toetas Senati relvaseadust, mis on esimene oluline tulirelvi reguleeriv seadus alates 1994. aastast. Eelnevalt oli Ülemkohus langetanud otsuse, et ameeriklastel on võõrandamatu relvakandmisõigus, tõkestades osariikide võimaluse piirata tulirelvade kandmist. Kongressi heakskiidu pälvitud seadus näeb ette täiendavat taustakontrolli 18–21-aastastele relvaostjatele, miljardite dollarite suunamist vaimse tervise teenustele ja koolide julgeoleku parandamisse (nt anti 240 miljonit dollarit neli aastat kestvale programmile, mille eesmärk on koolitada õpetajaid jt koolitöötajaid õpilaste vaimse tervise muredega paremini toime tulema). Osariikidele pakutakse tuge nn punase lipu seaduste vastuvõtmisel ja täiustamisel, mis võimaldaksid tulirelvade äravõtmist kohtu poolt endale või teistele ohtlikuks tunnistatud inimestelt. Samuti likvideerib see nn poiss-sõbra seaduselünga, mille kohaselt võisid perevägivaldajad vältida relvaostukeeldu, kui nad ei elanud oma ohvriga koos ega olnud abielus.

AFP-BNS, 24.06.2022, „USA-s kiideti heaks viimaste kümne aastate esimene relvakontrolliseadus“;

APA, 24.06.2022, „APA statement on the Bipartisan Safer Communities Act“. – <https://tinyurl.com/yc4u78tz>

Congress.gov, „S.2938 – Bipartisan Safer Communities Act“. – <https://tinyurl.com/5n959apr>

CHCF. Llamas, Alyssa; Joyce, Dawn, 28.09.2022, „Here are key mental health provisions in the Bipartisan Safer Communities Act“. – <https://tinyurl.com/yd6rmk6n>

Juulis võttis Kongress vastu Ülemkohtu rahastamise seaduse, millega anti Ülemkohtu julgeoleku kindlustamiseks lisarahastust, kuid mille põhisisu oli hoopis seotud kodumaise tootmise toetamise, tarneahelate ja julgeoleku kindlustamise ning teaduse ja tehnoloogilise

innovatsiooni rahastamisega. Näiteks kehtestati maksusoodustus kodumaisteletäiustatud tootmisinvesteeringutele, pandi alus mitmele uurimisprogrammile (nt universumi olemuse mõistmiseks, kõrge intensiivsusega laserite valdkonna arendamiseks ja biomeetriliste identifitseerimissüsteemide, sh näotuvastussüsteemide toetamiseks), rahastati osakestekiirendi ehitamist, asutati kasvuhoonegaaside mõõtmise, standardite ja teabe keskus jm. Seadusega loodeti mh hoogustada kodumaist pooljuhtide tootmist (valdkonda suunati ligi 53 miljardit dollarit), et vähendada sõltuvust Aasiast, eriti Hiinast.

Congress.gov, „H.R.4346 – Supreme Court Security Funding Act of 2022“. – <https://tinyurl.com/2e6su92j>

The White House, 09.08.2022, „Fact sheet: CHIPS and Science Act will lower costs, create jobs, strengthen supply chains, and counter China“. – <https://tinyurl.com/4rw2deas>

Augustis kiitis Kongress demokraatide toetusel kärbitud kujul heaks president Joe Bideni valimiskampanias antud lubaduse, ulatusliku kliima- ja tervishoiuseaduse. Senatis sõltus eelnõu heakskiitmine demokraat Kyrsten Sinema toetusest, kes enne hääletust teatas, et on valmis seda veidi muudetud kujul toetama. Mahukaid eelarvekulutusi planeeriv inflatsiooni vähendamise seadus näeb lähiaastatel ette üle 370 miljardi dollari eraldamist puhta energia projektidele ja kliimaalgatustele. Näiteks võivad koduomanikud saada maksusoodustusi energiatõhusate kütteseadmete või akende-uste soetamise eest. Raha suunatakse ka ravikindlustuste subsideerimiseks ja ravimihindade tarbijale taskukohasemaks muutmiseks. Kehtestati 15protsendiline miinimummaks ettevõtetele, mille kolme aasta keskmine aastatulu on vähemalt miljard dollarit. President Joe Biden nimetas seadust ajalooliseks ning rõhutas, et ameeriklased on seni maksnud retseptiravimite eest rohkem kui ühegi teise arenenud riigi elanikud, nüüd aga seati Medicare'i klientidele retseptiravimite aastakuludele ülempiir – 2025. aastast ei pea nad maksma üle 2000 dollari

aastas (kuid seda summat korrigeeritakse edaspidi igal aastal). Valge Maja kinnitusele on farmaatsiaettevõtetel USAs 2022. aastal lobitööle kulutanud juba 187 miljonit dollarit.

Congress.gov, „H.R.5376 – Inflation Reduction Act of 2022“. – <https://tinyurl.com/5d3cph8j>

ERR Uudised, 08.08.2022, „USA Senat toetas Valge Maja kliima- ja tervishoiueelnõu“. – <https://tinyurl.com/5xcjph5v>

The White House, 15.08.2022, „By the numbers: The Inflation Reduction Act“. – <https://tinyurl.com/mrxek3tm>

VOA, 16.08.2022, „Inflation Reduction Act may have little impact on inflation“. – <https://tinyurl.com/mazer9uc>

The White House. Biden, Joe, 13.09.2022, „Remarks by President Biden on the passage of H.R. 5376, the Inflation Reduction Act of 2022“. – <https://tinyurl.com/mr487f8d>

AUSTRALIA. Mais toimunud valimistel sai Tööpartei 151kohalises Esindajatekojas 77 mandaati (enne 68). Senise peaministri Scott Morrisoni konservatiivide koalitsioon, mis taotles neljandat ametiaega, jäi kaotajaks (enne alamkojas 77, nüüd 58 mandaati). 76kohalises Senatis säilitasid konservatiivid 32 kohaga enamuse (Senati kohtadele toimusid osalised valimised, valiti 40 senaatorit). Esindajatekotta sai mandaadi rekordiliselt 58 naist (38,4%), eelmisse koosseisu 46 naist (30,7%). Senaatoritest olid valimiste tulemusel 56,6 protsenti naised (s.o suurim naiste osakaal maailma parlamentide ülemkodades). Valimiskampaania keskmes olid koroonapandeemiast põhjustatud inflatsioon, kliimamuutus ja hirm, et Hiina rajab sõjaväe eelposti Saalomoni Saartele. Hiina ja Saalomoni Saared teatasid just valimiskampaania ajal vastastikuse julgeolekupakti sõlmimisest. Valitsus muutis hääletusreegleid, et anda tuhandetele hiljuti koroonaviirusega nakatunud inimestele võimalus telefoni teel hääletada, samuti jäi osa jaoskondi suletuks, sest nende töötajad olid haigestunud. Uueks peaministriks sai Tööpartei juht Anthony Albanese, kes on lubanud vähendada riigi kasvuhoonegaaside emissioone dekaadi lõpuks 43 protsenti (2005. aastaga võrreldes).

AP-BNS, 20.05.2022, „Austraalia valimiste peateemad on majandus, kliimamuutus ja Hiina“;

ERR Uudised, 16.06.2022, „Austraalia tahab kümnendi lõpuks vähendada kasvuhoonegaase 43 protsenti“. – <https://tinyurl.com/5cs78yuf>

AEC, 01.07.2022, „2022 Federal Election. House of Representatives – final results“. – <https://tinyurl.com/hrv39u6y>

Inter-Parliamentary Union, „Australia“. – <https://tinyurl.com/43nw75vz>

BELGIA. Juulis, pärast kaks päeva kestnud vaidlusi ratifitseeris parlament vangide vahetamist võimaldava lepingu Iraaniga. Selle poolt oli 79 ja vastu 41 saadikut. Valitsuse kinnitusele on see ainus viis Iraanis spionaažis süüdistatuna vangistatud belglase Olivier Vandecasteele vabastamiseks. Samas annab lepe võimaluse koju pääseda terrorismis süüdi mõistetud Iraani diplomaadile Assadollah Assadile, kes mõisteti Belgias eelmisel aastal pommirünnaku kavandamise eest 20 aastaks vangi. Belgia parlamendiliikme Darya Safai sõnul näitab Belgia Iraani nõudmistele järele andes oma nõrkust.

Euronews, 21.07.2022, „Belgian MPs approve controversial prisoner exchange treaty with Iran“. – <https://tinyurl.com/3be8atuv>

Deutsche Welle, 19.09.2022, „Controversial Iran-Belgium prisoner swap hearing begins“. – <https://tinyurl.com/ycyb2muc>

BULGAARIA. Juunis kiitis Rahvussamblee heaks Põhja-Makedoonia Euroopa Liiduga ühinemise läbirääkimiste alustamisele pandud veto tühistamise. Otsuse poolt oli 170 saadikut, 37 oli vastu ja 21 jäi erapooletuks. Otsuse sai vastu võtta tänu konservatiivse partei GERB meelemuutusele, kelle valitsus 2020. aastal veto kehtestas. Ettepaneku kohaselt peaks valitsus veto tühistama, kui EL tagab, et Põhja-Makedoonia täidab Bulgaaria nõudmised ajalooliste ja keeletehniliste vaidluste osas (nt nõutakse, et Põhja-Makedoonia põhiseadusesse lisatakse bulgaarlaste roll riigi asutamisel). Bulgaaria ei tunnusta isegi makedoonia keele olemasolu, vaid peab seda bulgaaria keele murdeks. Kompromissile avaldas poolehoidu ka Bulgaaria peaminister Kiril Petkov, kes

enne hääletust lubas, et valitsus tühistab parlamendi soovil veto. Petkovi lepitav toon oli üks põhjusi, miks valitsuskoalitsioonist lahkus partei On Selline Rahvas (ITN). Põhja-Makedoonia peaministri Dimitar Kovačevski sõnul pole ettepanek praegusel kujul vastuvõetav.

AFP-BNS, 24.06.2022, „Bulgaaria parlament kiitis heaks Põhja-Makedoonia veto tühistamise“;

Balkan Insight, 24.06.2022, „Bulgaria parliament approves lifting North Macedonia blockade“. – <https://tinyurl.com/2nckah5>

Oktoobri algul toimusid järjekordsed parlamendivalimised, võitis endise peaministri Bojko Borissovi juhitud parempoolne partei GERB (Kodanikud Bulgaaria Euroopaliku Arengu Eest), mille valimisliit GERB-SDS sai 240kohalisse Rahvusassambleesse 67 mandaati (8 mandaati juurde). Teise koha sai ametist lahkuva peaministri Kiril Petkovi liberaalne ja euroopameelne Me Jätkame Muutust, mis sai 53 mandaati (14 vähem kui enne). Kolmanda koha sai türklaste huve esindav partei Liikumine Õiguste ja Vabaduste Eest (DPS) – 36 mandaati (kaks juurde). Praegusest valitsuskoalitsioonist sai Bulgaaria Sotsialistlik Partei (BSP) 25 mandaati (kaotas ühe mandaadi) ning venemeelne Vazrazhdane (tõlkes Taassünd) 27 mandaati (14 juurde). Demokraatlik Bulgaaria sai 20 mandaati (neli juurde). Sel aastal asutatud konservatiivne partei Bulgaaria Tõus sai 12 mandaati. Populistlik On Selline Rahvas (ITN), mis üleelmistel valimistel sai suurima toetuse, ei ületanud valimiskünnist – seda juhtis endine kaitseminister Stefan Janev, kes pidi ametist tagasi astuma, kui nimetas Venemaa sõda Ukraina vastu operatsiooniks. Tegu oli pooleteise aasta jooksul juba neljandate parlamendivalimistega, valitsuskriis tekkis juunis, kui ITN lahkus valitsuskoalitsioonist ning opositsioonis olnud GERB algatas umbusaldushääletuse Kiril Petkovi valitsuse vastu. Valimisaktiivsus oli 39,4 protsenti.

ERR Uudised, 03.10.2022, „Bulgaaria valimised võitis endise peaministri partei GERB“. – <https://tinyurl.com/npwhthfk>

Централна Избирателна Комисия, „Избори за народни представители, 02 октомври 2022“. – <https://tinyurl.com/3xj6wfy>

COLOMBIA. Septembris teatas Senati president Roy Barreras, et parlament on loomasõbralik, st vaksineeritud ning rihma ja suukorviga lemmiku võib tööle kaasa võtta. Senaator Alirio Barrera võttis üleskutset tõsiselt ning saabus parlamenti oma hobusel, et toetada riigi talupidajaid. Ta protesteeris niimoodi parlamendis menetletava eelnõu vastu, millega kavatsetakse keelata teatud juhtudel hobustega ratsutamine, näiteks paraadil. Mõne kolleegi kriitikale vastas ta, et soovis juhtida tähelepanu hobuste tähtsusele maapiirkondades elavate inimeste jaoks.

Sisleco, 19.08.2022, „Proyecto de ley busca prohibir cabalgatas y eventos de tipo equino“. – <https://tinyurl.com/bp83c9h7>

El Tiempo, 27.09.2022, „Congresista Alirio Barrera entró al Congreso con su caballo“. – <https://tinyurl.com/5472nw92>

Congreso Visible, „Por el cual se prohíbe la realización de cabalgatas en todo el territorio nacional y se dictan otras disposiciones. [Prohíbe las cabalgatas]“. – <https://tinyurl.com/2bay7a7y>

The Animal Reader, 03.10.2022, „Colombian senator brings horse to work“. – <https://tinyurl.com/zntpajsw>

ECUADOR. Juunis toimusid riigis 18 päeva jooksul ulatuslikud meeleavaldused, u 10 000 põlisrahvaste esindajat avaldasid meelt, et nõuda kütusehindade ja elamiskulude alandamist. Blokeeriti teid, meeleavaldajate ja julgeolekujõudude vahel toimusid kokkupõrked, milles said ka inimesed surma. Kuu keskel tungisid protestijad parlamendi juurde, julgeolekujõud kasutasid pisargaasi ning meeleavaldajad loopisid kive, ilutulestikurakette ja süütepudeleid. Politsei ajas parlamenti tungida üritanud protestijad laiali. Kuu lõpul proovis parlament protestide mahasurumisel tehtud vigade tõttu tagandada president Guillermo Lasso, umbusalduse avaldamise ettepanek sai 80 toetushäält, kuid vaja oluiks 92. Valitsus jõudis põlisrahvaste esindajatega siiski kokkuleppele ning tegi järeleandmisi (nt

lubati langetada kütuse hindu ja keelata kaitsealustes piirkondades kaevandamine), mis lõpetas meelevaldused.

AFP-BNS, 24.06.2022, „Ecuadori politsei ajas laiali parlamenti tungida üritanud protestijad“;

AFP-BNS, 29.06.2022, „Ecuadori parlament ei saanud presidendi umbusaldamiseks häält kokku“;

The Guardian, 01.07.2022, „Ecuador deal reached to end weeks of deadly protests and strikes“. – <https://tinyurl.com/k5up2meh>

EKVATORIAAL-GUINEA. Augustis võttis parlament vastu uue kriminaalseadustiku, millega riigis kaotati surmanuhtlus. Septembris sai see ka üle 43 aasta võimul püsinud autoritaarse presidendi Teodoro Obiang Nguema Mbasogo allkirja. Ekvatoriaal-Guineast sai 25. Aafrika riik (viimase kahe aasta jooksul neljas), mis kaotas surmanuhtluse. Viimane hukkamine toimus riigis 2014. aastal.

DPIC, 20.09.2022, „Equatorial Guinea becomes 25th African country to abolish death penalty“. – <https://tinyurl.com/36s7rden>

IISRAEL. Juunis võttis Knesset vastu koosseisu volitusi lõpetava seaduse, sest peaminister Naftali Bennetti teatel ei olnud valitsus enam koostöövõimeline. Bennett juhtis aastase ametiaja vältel kaheksaparteilist koalitsiooni, mida esmakordselt toetas ka üks araablaste partei. Viiendad valimised vähem kui nelja aasta jooksul määrati 1. novembrile. Seda pooldas 120kohalises Knessetis 92 liiget, vastuhääli ei antud. Kuna valimisi on toimunud nii tihedalt ning samal ajal kehtivad koroonaviiruse haiguspuhangutest põhjustatud piirangud, siis lihtsustas Knesset valimistega seotud reegleid, nt riigihangete tingimusi, lühendati parteide registreerimise aega ja lubati avada valimispunktid vanadekodudes jm.

AFP-BNS, 22.06.2022, „Iisraeli Knesset andis erakorralistele valimistele esialgse heakskiidu“;

Knesset, 30.06.2022, „Bill for dissolution of the 24th Knesset passes in final readings; elections for 25th Knesset will be held on November 1“; „Approved in final readings: Legislative amendments necessary for preparations for holding elections for the 25th Knesset“. – <https://tinyurl.com/nztDasu6>; <https://tinyurl.com/5n8y9m42>

IRAAK. Juulis tungisid Iraagi mõjuvõimsa šiiavaimuliku Muqtada al-Sadri toetajad pealinna rangelt turvatud nn rohelisse tsooni ning sisenesid nädala jooksul kahel korral parlamendihoonesse. Protestiti Iraani-meelse Mohammed Shia al-Sudani peaministri kandidaadiks nimetamise vastu. Al-Sadr oli varem ähvardanud esile kutsuda rahvarahutused, kui parlament kiidab heaks talle sobimatu valitsuse, ta nõudis välismõjutuste- ja korrupsiooni-vaba valitsust. Tema toetajad said 2021. aasta sügisel toimunud parlamendivalimistel 73 kohta (oli suurim fraktsioon), kuid pärast valimisi pole õnnestunud valitsust moodustada ega eelarvet vastu võtta. Kui Al-Sadri toetajad juunis parlamendist tagasi astusid, said ülekaalu Iraani-meelsed saadikud. Protestijad jäid pärast teist korda parlamenti tungimist sinna päevadeks kohale, hoone ees kestis mitu nädalat istumisstreik. Augusti algul nõudis Al-Sadr parlamendi laialisaatmist ja uute valimiste väljakuulutamist, kuu teises pooles teatas aga, et tõmbub poliitikast tagasi. See kutsus esile vägivaldsed kokkupõrked, tema toetajad pidasid tulevahetust Iraani toetatud šiiarühmitustega. Protestide käigus on surma saanud mitukümmend ja viga sadu inimesi. Al-Sadr vabandas Iraagi rahva ees, andis oma poolehoidjatele käsu kõik protestid lõpetada ning taanduda tunni aja jooksul Bagdadi rohelisest tsoonist, lubades sinnajääjatest lahti öelda. Pärast ta kõnet protestijad lahkusidki, tühistati ka üleriigiline liikumiskeeld. Rahutused riigis on jätkunud, protestijad soovivad põhjalikke muutusi.

Oktoobris õnnestus parlamendil vaatamata jätkuvatele raketirünnakutele valida 78aastane kurdi rahvusest Abdul Latif Rashid uueks riigipeaks, kes omakorda nimetas peaministri kandidaadiks al-Sudani.

ERR Uudised, 30.07.2022, „Iraagis jooksid meelevaldajad taas parlamendile tormi“. – <https://tinyurl.com/44rb6d9d>

AFP-BNS, 04.08.2022, „Iraagi mõjukas šiiavaimulik nõuab uusi valimisi“;

AFP-STT-BNS, 30.08.2022, „Moqtada al-Sadr andis poolehoidjatele käsu kõik protestid lõpetada“;

The Guardian, 01.10.2022, „Scores of Iraqis injured in anti-government protests in Baghdad“. – <https://tinyurl.com/wsbetu52>

AFP-BNS, 14.10.2022, „Raketirünnakuid trotsinud Iraagi parlament valis presidendi“.

ITAALIA. Juulis saatis president Sergio Mattarella parlamendi laiali ja kuulutas välja ennetähtaegsed valimised, sest 2021. aastast ametis olnud peaminister Mario Draghi astus tagasi. Killustunud koalitsioonivalitsuse osapooled (Silvio Berlusconi parementsristlik Forza Italia, Matteo Salvini immigratsioonivastane Liiga ja populistlik Viie Tähe Liikumine (M5S)) teatasid, et ei suuda enam koostööd teha. Septembris toimunud parlamendivalimistel valiti senisest väiksema koosseisuga alamkoda ja Senatis (alamkojas valiti nüüd 400 kohta ja Senatis 200). Suurima toetuse sai Giorgia Meloni juhitud Itaalia Vennad (Fratelli d'Italia), keda toetas u veerand valijatest. Meloni juhitud parempoolsete valimisliit sai alamkojas kokku 237 ja Senatis 112 mandaati. Vasaktsentristlik Demokraatlik Partei tunnistas valimiskao-tust, nende valimisliit sai alamkojas 84 ja Senatis 42 kohta. Esimest korda Itaalia Vabariigi ajaloos osales valimistel alla 70 protsendi hääleõiguslikest inimestest. Valitsuse (koos Forza Italia ja Liigaga) moodustas riigi esimene naispeaminister Giorgia Meloni.

AFP-STT-BNS, 21.07.2022, „Itaalia president saatis parlamendi laiali“;

ERR Uudised, 26.09.2022, „Itaalias on oodata kõige parempoolsemat valitsust alates II maailmasõjast“. – <https://tinyurl.com/2hbnzwrz>

Barron's, 27.09.2022, „Final results in Italy's election“. – <https://tinyurl.com/4eh9fdza>

Eligendo, 28.09.2022, „Politiche 25 settembre 2022“. – <https://tinyurl.com/bvdfmtpp>

EURACTIV, 23.10.2022, „Far-right Meloni sworn in as Italy's first woman PM“. – <https://tinyurl.com/bdd777p7>

KANADA. Aprillis toetas parlamendi alamkoda üksmeelselt mittesiduvat avaldust, milles tunnistatakse Venemaa sõda Ukrainas genotsiidiks selle rahva vastu. Märgitakse, et on tõendeid süstemaatiliste ja ulatuslike sõja- ning inimisusvastaste

kuritegude kohta, mida panevad toime Venemaa Föderatsiooni relvajõud presidendi ja parlamendi esindajate juhtimisel. Mais tunnistas parlamendi alamkoda ka 1944. aastal toimunud krimmitatarlaste massilise väljasaatmise (Sürgünlik) genotsiidiks. Edaspidi tähistatakse Kanadas igal aastal 18. maid krimmitatarlaste küüditamise mälestuspäevana.

Global News, 27.04.2022, „Canadian MPs unanimously back motion recognizing Russian 'genocide' in Ukraine“. – <https://tinyurl.com/szrs2esj>

Ukrainian Canadian Congress National, 18.05.2022, „House of Commons recognizes Genocide of Crimean Tatar People“. – <https://tinyurl.com/3tw83ttj>

KASAHSTAN. Septembris kiitis parlament heaks põhiseadusemuudatused, millega kehtestati, et presidendi ametiaeg kestab senise viie asemel seitse aastat, aga tagasivalimise õigusega ning nimetati pealinn jälle Astanaks. 2019. aastal sai see ametist lahkuva presidendi Nursultan Nazarbajevi auks nime Nur-Sultan. Pärast Nazarbajevit riiki juhtinud president Kassõm-Žomart Tokajev on järk-järgult oma eelkäijast distantseerunud, ta on käivitanud reformid ja soovib muuta poliitilist süsteemi demokraatlikumaks. Muudatused jõustusid kohe.

Septembris võttis Senat vastu ka seaduse, millega jäeti riigipühade hulgast välja esimese presidendi (s.o Nursultan Nazarbajevi) päev, mida tähistati 2012. aastast 1. detsembril. Sätestati, et 25. oktoober (vabariigi aastapäev) on rahvuspüha ja 16. detsember (iseseisvuspäev) on riigipüha.

The Astana Times, 16.09.2022, „Kazakh parliament adopts constitutional amendments on single presidential term and renaming of capital“. – <https://tinyurl.com/48px9vbv>

AFP-BNS, 17.09.2022, „Kasahstani president piiras ametiaegu, nimetas ümber pealinna“;

Interfax-BNS, 22.09.2022, „Kasahstani Senat tühistas esimese presidendi päeva riigipühana“.

KUUBA. Juulis otsustas rahvaesindus, et perekonnaseadustiku 25. versioon pannakse rahvahääletusele. Septembris oli 66,9 protsenti referendumil osalenuist selle heakskiitmise poolt. Uus

perekonnaseadustik võimaldab tulevikus samasoolistel registreerida kooselu, sõlmida abielu ning adopteerida; lubab surrogaatemadust ning propageerib kodutööde võrdset jaotamist.

Reuters, 23.07.2022, „Cuba approves law change that opens door to gay marriage, other family rights“. – <https://tinyurl.com/mmjvspj3>

Cubadebate, 26.09.2022, „Autoridades cubanas firman y refrendan Código de las Familias“. – <https://tinyurl.com/8aweddvn>

KÜPROS. Juulis kiitis parlament heaks naistevastase vägivalda seaduse muudatused, millega lisati seadusesse eraldi kuriteoliigina naisetapp, mille eest võib edaspidi määrata eluaegse vangistuse. Kuritegu raskendavast asjaolud on nt lähisuhtevägivald, nn aumõrv, seksuaalsest sätumusest või sooidentiteedist ajendatud vihakuritegu. Poolthääli anti 38, vastu oli neli liiget. Eelnõu esitas Annita Demetriou, riigi esimene naissoost parlamendispiiker. Küprosel on alates 2019. aastast aset leidnud vähemalt 15 naisetappu ning koduvägivalda juhtumite arv on kasvanud.

Cyprus Mail, 07.07.2022, „Femicide made a distinct crime under new law“. – <https://tinyurl.com/mvhkfc4x>

AFP-BNS, 08.07.2022, „Küpros tegi naisetapu karistatavaks eluaegse vangistusega“;

CyLaw, „N. 117(I)/2022“. – <https://tinyurl.com/4kifsh2h>

LEEDU. Aprillis võttis Seim vastu seadusemuudatused, millega keelati totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide sõjalise agressiooni sümboolite (sh Georgi lindi jt Venemaa Ukraina-vastase sõjaga seotute) kasutamine. Keelu rikkujat ootab rahatrahvi (eraisikule 300–700 eurot, korduva rikkumise eest 500–900 eurot, juriidilistele isikutele vastavalt 600–1200 ja 800–1500). Poolt hääletas 124 liiget, vastu oli üks ja kaks jäi erapooletuks. Seni oli keelatud demonstreerida Natsi-Saksamaa, NSVLi ja Leedu NSV lippu, vappi ja mundrit ning natslike ja kommunistlike organisatsioonide sümboleid.

BNS, 19.04.2022, „Leedu keelas ära Georgi lindi ja teised Venemaa sõjaga seotud sümboolid“;

Lietuvos Respublikos Seimas, 19.04.2022, „The Seimas

has outlawed the promotion of symbols used by aggressor states“. – <https://tinyurl.com/4h5h5e9b>

Aprillis võttis Seim vastu põhiseadusemuudatused, millega langetati parlamenti kandideerimise vanuse alampiir 21. eluaastani. Selle poolt oli 101 ja vastu neli seimiliiget. Seni võisid Seimi kandideerida kodanikud, kelle vanus oli vähemalt 25 eluaastat (seletuskirjas märgiti, et ELis on selline vanusepiir vaid Itaalias, Kreekas ja Küprosel), samas Euroopa Parlamenti võib kandideerida alates 21. eluaastast.

Seim võttis vastu ka põhiseadusemuudatused, millega seadustati linnapeade otsevalimine. Selle poolt hääletas 135 seimiliiget, vastu ja erapooletuid ei olnud. Linnapeade otsevalimine kehtestati 2014. aastal, kuid eelmisel aastal leidis Konstitutsioonikohus, et see peab kajastuma ka põhiseaduses.

Vastu võeti ka põhiseadusemuudatus, mis lubab ametist tagandatud isikul kümne aasta pärast uuesti presidendiks või parlamenti kandideerida. Seda toetas 134, vastu oli üks seimiliige. 2004. aastal tagandati president Rolandas Paksas, kes pärast seda pole saanud enam parlamenti kandideerida. Leedu pidi seadust muutma Euroopa Inimõiguste Kohtu 2011. aasta otsuse tõttu, milles leiti, et eluaegne kandideerimiskeeld pole õiguspärane.

Põhiseaduse muudatusi hääletatakse kaks korda vähemalt kolmekuulise vaheajaga ja nende heakskiit nõuab vähemalt 94 poolthäält.

BNS, 21.04.2022, „Leedu Seim alandas seimisaadiku vanusepiiri 21 eluaastani“;

Lietuvos Respublikos Seimas, 21.04.2022, „Adopted amendment to the Constitution will allow candidates to run for the Seimas starting from the age of 21“. – <https://tinyurl.com/2tvm45xm>

LRT, 21.04.2022, „Lithuanian parliament amends Constitution to allow direct mayoral elections“. – <https://tinyurl.com/mvazwtvm>

Seim on teinud mitu avaldust, milles mõistetakse hukka riikide repressiivpoliitikat: mais tunnistasid seimiliikmed üksmeelselt Venemaa sõja Ukrainas genotsiidiks ukraina rahva vastu ning

nõudsid toimepandud sõjakuritegude uurimiseks rahvusvahelise kriminaalkohtu loomist; juunis nõudis väliskomisjon, et Euroopa Liidu riikide valitsused võtaksid meetmeid seoses rahvusvahelise õiguse rikkumistega Hong Kongis; septembris tegi Seim avalduse, milles mõistis hukka Iraani võimude vägivalda rahumeelsete protestide allasurumisel.

Lietuvos Respublikos Seimas, 10.05.2022, „The Seimas has unanimously recognised the war waged by the Russian Federation against Ukraine as genocide of the Ukrainian people“; 08.06.2022, „Seimas Committee on Foreign Affairs adopted Statement on violations of International law in Hong Kong“; 29.09.2022, „The Parliament of Lithuania condemns the disproportionate use of force by the Government of the Islamic Republic of Iran in its attempt to suppress peaceful protests in the country“. – <https://tinyurl.com/ennadcey>; <https://tinyurl.com/2p9x2kc2>; <https://tinyurl.com/5n7brhae>

Juunis ja septembris pikendas Seim eriolukorda, mis kehtestati 2021. aasta novembris seoses Valgevene hübriid-rünnakuga ning mida laiendati kogu riigile 2022. aasta veebruaris tingituna Venemaa sõjategevusest Ukraina vastu. Septembris pikendati eriolukorda detsembri keskpaigani ainult Valgevene ja Venemaaga külgnevates piirialades ja kõigis piiripunktides.

BNS, 28.06.2022, „Leedu Seim pikendas Ukraina sõjast tingitud eriolukorda“;

Lietuvos Respublikos Seimas, 13.09.2022, „Seimas extends the state of emergency in Lithuania“. – <https://tinyurl.com/ys435ct3>

LIECHTENSTEIN. Septembris, kui parlamendiliikmed olid just asunud arutama, kas riigil on vaja maaväriinakilustust, tabasid piirkonda maa-alused tõuked. Rahvaesindaja Bettina Petzold-Mähr jõudis hoiatada, et kõigil Liechtensteini kodanikel on oht maavärina läbi kannatada, kui tuntigi esimest väikest tõuget. Petzold-Mähr naeris ja kõneles edasi, kuid teine tõuge raputas ruumi juba tunduvalt. Seepeale kuulutati välja istungi vaheaeg. Saksa geoteaduste uurimiskeskuse andmetel oli maavärina magnituud 4.

AP-BNS, 02.09.2022, „Liechtensteini parlamendi maavärinaaruandluse tabasid maa-alused tõuked“;

Euronews, 07.09.2022, „Earthquakes shake Liechtenstein parliament during quake insurance debate“; – <https://tinyurl.com/2k2am7hm>

LÄTI. Mais peatas Seim 1994. aastal sõlmitud Venemaa sõjaväepensionäride ja nende Lätis elavate pereliikmete sotsiaalse kaitse lepingu 13. artikli kehtivuse, kuni Venemaa lõpetab Ukraina-vastase rahvusvahelise õiguse rikkumise, sh viib väed Ukrainast välja ja taastab täielikult Ukraina ala terviklikkuse ning maksab Ukrainale hüvitist. Sellega kõrvaldati õiguslikud takistused Riias Võidu pargis asuva Nõukogude sõdurite mälestusmärgi lammutamiseks (artikkel 13 nägi ette, et Läti tagab riigis asuvate mälestusrajatiste püsimise). Juunis võttis Seim vastu ka Nõukogude- ja natsirežiimi ülistavate esemete eksponeerimise keelustamise ja nende lammutamise seaduse. Riia linnavalikogu kiitis Võidu pargi mälestussamba mahavõtmise heaks ning see lammutati.

BNS, 12.05.2022, „Läti Seim kõrvaldas punamälestusmärgi lammutamise takistused“;

Latvijas Republikas Saeima, 12.05.2022, „Saeima suspends bilateral agreement between Latvia and Russia on memorial buildings and monuments“. – <https://tinyurl.com/bdestvju>

BNS, 13.05.2022, „Riia volikogu kiitis heaks punamonumendi lammutamise Võidu pargis“;

Latvijas Republikas Saeima, 16.06.2022, „Saeima passes a law to dismantle sites glorifying the Soviet and Nazi regimes“. – <https://tinyurl.com/mv2h3nsj>

Seim on korduvalt pikendanud eriolukorda Valgevene piiril, mille valitsus kuulutas välja 2021. aasta augustis. Viimati tehti seda septembris. Siseministeriumi teatid tõkestati 2021. aasta augustist aasta vältel üle 6700 ebaseadusliku piiriületuse katset, ebaseaduslike piiriületuste arv on siiski vähenenud.

Latvijas Republikas Saeima, 19.05.2022, „Saeima supports extending the state of emergency at Latvia Belarus border“. – <https://tinyurl.com/24n3x2pu>

BNN, 10.08.2022, „State of emergency to be extended on Latvia-Belarus border until November“. – <https://tinyurl.com/256ejhym>

Latvijas Republikas Saeima, 29.09.2022, „Saeima supports declaring state of emergency on Latvia-Russia border“. – <https://tinyurl.com/3fkjby8e>

Augustis kuulutas Seim Venemaa terrorismi riiklikuks toetajaks ja kutsus Euroopa Liidu liikmesriike koheselt üles peatama turismiviisade andmise Venemaa ja Valgevene kodanikele. Avalduses märgiti, et Venemaa on aastaid toetanud ja rahastanud erinevaid terroristlikke režiime ja organisatsioone nii otse kui ka kaudselt.

ERR Uudised, 11.08.2022, „Läti Seim kuulutas Venemaa terrorismi riiklikuks toetajaks“. – <https://tinyurl.com/yckwszbh>

Latvijas Republikas Saeima, 11.08.2022, „Saeima adopts statement declaring Russia a state sponsor of terrorism“. – <https://tinyurl.com/yz2ramnh>

Septembris võttis Seim vastu haridusseaduse ja üldharidusseaduse muudatused, millega pandi paika ainult lätikeelsele õppele ülemineku tähtajad. Seletuskirjas märgiti, et senine lähenemine vähemuse haridusprogrammidele ei ole taganud kõigil haridustasanditel kvaliteetset riigikeele omandamist. Alates 1. septembrist 2023 on koolieelsete lasteasutuste õppekeeleks läti keel. Koolides minnakse riigikeelsele õppele üle järk-järgult järgneva kolme kooliaasta alguses: 2023. aasta sügisel 1., 4. ja 7. klassis, 2024. aastast 2., 5. ja 8. ning 2025. aastast 3., 6. ja 9. klassis. Vähemusse kuuluvad õpilased saavad õppida emakeelt, oma kultuuri ja ajalugu valikainena, mida rahastab riik või omavalitsused. Varem oli plaanis üleminek teha kuue aastaga.

ERR Uudised, 07.06.2022, „Läti plaanib lätikeelsele haridusele üle minna 2023 sügiseks“. – <https://tinyurl.com/zvbwvndv>

BNS, 16.06.2022, „Seim toetas seadusmuudatusi lätikeelsele haridusele üleminekuks“;

Latvijas Republikas Saeima, 29.09.2022, „Saeima supports transition to Latvian as the only language of instruction“. – <https://tinyurl.com/4jac8vxn>

Oktoobri algul toimusid 100-liikmelise Seimi valimised. Seimi pääses seitse nimekirja. Uus Ühtsus sai 26 mandaati, Roheliste ja Talurahva Liit 16, Ühendnimekiri (Roheliste Partei, Läti Regioonide Ühendus ja Liepāja Partei) 15 mandaati, Rahvuslik Liit 13, uus partei

Stabiilsuse Nimel! 11, Progressiivsed 10 ning Läti Esikohal 9 mandaati. Venemeelsete jõudude mõjust räägiti enne valimisi Lätis palju, Seimi uut koosseisu vaadates pole mõju nii suur. Vene rahvusest Läti kodanike eelistused on muutunud, kunagine populaarne Koosmeel jäi napilt parlamendist välja, küll aga sai sinna uus partei Stabiilsuse Nimel!, kes nõuab kõigile võrdseid õigusi.

ERR Uudised, 03.10.2022, „ERR Riias: Lätis jätkab ilmselt muutunud koosseisus vikerkaarevalitsus“, „Saeima election results: Seven lists win seats in Latvian parliament“. – <https://tinyurl.com/34a78vkw>; <https://tinyurl.com/2p8pmkj5>

Centrālā vēlēšanu komisija, „14. Saeimas Vēlēšanas“. – <https://tinyurl.com/37euybf5>

MOLDOVA. Juunis ratifitseeris parlament lepingu Frontexi operatiivtegevuse kohta Moldovas, mis seadustas Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti ühispatrullid Moldova piirivalvuritega, eelkõige Moldova-Ukraina lõigul (pikkusega 1222 km). Frontexi u 80 töötajat on riigis tegutsenud juba selle aasta märtsist (siis allkirjastas lepingu Moldova valitsus). Seni lähtuti 2008. aastal sõlmitud koostööleppest, mis andis Frontexi töötajatele vaatelejastaatuse. Parlament muutis ka riigipiiri seadust, nii et see võimaldab Moldova piirikontrollis osaleda välisriikide ja rahvusvaheliste erialaste struktuuride esindajatel. Meede on seotud Ukraina olukorrast tuleneva vajadusega tugevdada piirikontrolli ja toime tulla põgenikevoogudega. Opositsioonilised kommunistid ja sotsialistid nimetasid Frontexi kaasamist põhiseaduse vastaseks.

Interfax-BNS, 18.05.2022, „Moldova katvateb lasta välismaalased oma piiri valvama“;

INFOTAG, 17.06.2022, „Parliament passes laws allowing European agency Frontex to help protect RM state border“. – <https://tinyurl.com/32zze3td>

Teleradio-Moldova, 17.06.2022, „Agreement with the EU on FRONTEX operational activities carried out in the Republic of Moldova, ratified“. – <https://tinyurl.com/22antdpb>

Parlament on korduvalt heaks kiitnud Ukraina sõja tõttu kehtestatud eriolukorra pikendamise, viimati oktoobris. Venemaa kallaletungist alates on Ukrainast

Moldovasse saabunud u 580 000 põgenikku, neist u 89 000 on riiki jäänud. Opositsioon eriolukorra pikendamist ei toeta.

Teleradio-Moldova, 28.07.2022, „The Parliament extended the state of emergency in connection with the war in Ukraine by 60 days“. – <https://tinyurl.com/33hz2pk6>

SeeNews, 07.10.2022, „Moldova extends state of emergency amid Ukraine war, gas supply uncertainty“. – <https://tinyurl.com/mryk4rma>

NICARAGUA. Juunis kiitis Nicaragua parlament heaks Venemaa, USA ning seitsme Ladina-Ameerika riigi sõjaväeüksuste ja nende sõjavarustuse riiki lubamise, et vahetada kogemusi, osaleda ühisõppustel ja humanitaarabioperatsioonides. See hõlmab mere- ja õhujõudude õppusi narkoabitsejate ja rahvusvahelise organisatsioonide kuritegevusega võitlemiseks. USA välisminister Antony Blinken kritiseeris Vene vägede Nicaraguasse lubamist.

AFP-BNS, 15.06.2022, „Nicaragua andis rohelise tule ühisõppuste jaoks Venemaaga“;

The Defense Post, 15.06.2022, „Nicaragua approves joint military exercises with Russia“. – <https://tinyurl.com/5n6ruh72>

POOLA. Juunis võttis Seim vastu seaduse, millega tühistati ülemkohtu kohtunike distsiplinaarmehhanism, mis Euroopa Liidu hinnangul kahjustas kohtuvõimu sõltumatust. Euroopa Komisjon tegi varem Poolale ettekirjutuse, mille kohaselt oli distsiplinaarmehhanismi kaotamine vajalik, et riik saaks raha COVID-19 pandeemia järgsest taastefondist (üle 35 miljardi euro). Lõpphääletusel Seim ei toetatud Senati 29 muudatusettepanekust 23, nt nõuet, et kohtunike distsiplinaarajakohad otsused tuleks kõik tühistada. Seadusega luuakse uus järelevalvemehhanism. Seaduse kriitikute sõnul on tegemist kosmeetiliste muudatustega, ka Euroopa Parlament on leidnud, et Euroopa Komisjoni nõuded Poolale pole piisavad.

AFP-BNS, 26.05.2022, „Poola Seim tühistas vastuolulise kohtunike distsiplinaarsüsteemi“;

Notes From Poland, 10.06.2022, „Polish parliament passes bill to eliminate disciplinary chamber, rejecting

opposition amendments“. – <https://tinyurl.com/yhabtunp>

The First News, 13.06.2022, „President signs bill scrapping disputed disciplinary chamber for judges“. – <https://tinyurl.com/y8kwpaed>

Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Ülemkogu, 17.06.2022, „NextGenerationEU: ministrid kiidavad heaks Euroopa Komisjoni hinnangu Poola riiklikule kavale“. – <https://tinyurl.com/mr2uupa2>

PRANTSUSMAA. Juunis toimusid kahes voorus parlamendi alamkoja valimised. President Emmanuel Macroni tsentristlik valimisliit Ensemble! (tõlkes Üheskoos!) sai 577-liikmelises Rahvusassamblees 245 mandaati, kuid kaotas enamuse. Macroni kavandatavad siseriiklikud reformid (hoolekande- ja pensionireform – pensioniea tõstmine praeguselt 62 eluaastalt 65-le ning täiendavad maksukärped) nõuavad nüüd teiste parteide toetust. Teiseks jäi uus vasakparteide (vasakäärmuslased, sotsialistid ja kommunistid) ning roheliste valimisliit (Uus Ökoloogiline Ja Sotsiaalne Rahvaliit ehk NUPES), kes sai 131 mandaati; teised vasakpoolsed said lisaks 22 mandaati. *De facto* Marine Le Peni juhitud parempopulistlik Rahvuslik Liit sai 89 mandaati (enne oli Le Peni parteil vaid 8 mandaati). Vabariiklased said 61 mandaati (enne 112). Alamkotta pääses 11 poliitilist jõudu. Valituks osutus 215 naist (37,3 protsenti), naiste osakaal langes (1988. aastast on see seni pidevalt kasvanud). Spiikriks valiti Yaël Braun-Pivet, Prantsusmaal esimene naine selle ametikohal. Valimisaktiivsus oli 47,5 protsenti. Valimiskampaania keskendus pensionireformile, tarbijate ostujõule ning immigratsioonile.

AFP-STT-BNS, 13.06.2022, „Prantsuse valimistel saatis ülinapp edu Macroni liitu“;

AFP-BNS, 20.06.2022, „Macron püüab päästa võimu pärast ebaõnnestumist valimistel“;

ERR Uudised, 20.06.2022, „Prantsusmaa presidendi valimisliit kaotas enamuse parlamendis“. – <https://tinyurl.com/mryfffxh>

Inter-Parliamentary Union, „France“. – <https://tinyurl.com/mtuub3hc>

Augustis võttis parlament vastu lisaelarve ja elanike ostujõu säilitamisele suunatud meetmete seaduse. Äsja valitud alamkojale

olid need esimesed olulised vastuvõetud seadused, mis näitasid samas ka parlamendiamuse kaotanud president Emmanuel Macroni valitsuse võimet konsensust leida. Erakorraline ostujõu seadus võeti alamkojas vastu 395 poolthäälega, vastu oli 112 liiget. Opositsioonilised vasakpoolsed ja rohelised leidsid, et meetmed pole piisavad ja hääletasid vastu. Seaduses nähakse ette 20 miljardi euro suurune abipakett puudustkannatavatele peredele, mis mh sisaldab pensionide ja teatud sotsiaaltoetuste neljaprotsendilist suuren-damist ning üürihindade külmutamist. Samuti annab see valitsusele lisavolitusi eelseisva energiakriisiga võitlemiseks (nt söeelektrijaamade taasavamine Ida-Prantsusmaal, juhul kui riiki tabab talvel elektrinappus; Le Havre'i lähedale rajatava LNG-ujuvterminali ehitamise kiirendamiseks keskkonnanõuete lihtsustamine).

Meetmete rahastamiseks vastu võetud lisaeelarve maht oli 44 miljardit eurot, see sisaldas ka täiendavaid rahaeraldise, nt abi Ukrainale, kütusehinna dotatsiooni pikendamist (aprillist maksis riik bensiini liitrihinnale juurde 18 senti, septembris-oktoobris makstakse juurde 30 senti) ja energiatootmisettevõtte EDF taasriigistamist. Praegu kuulub riigile EDFis u 84protsendiline osalus. EDFile on riigi kehtestatud hinnapiirangud tarbijate aitamiseks valmistanud rahalisi raskusi, riigistamine peaks tagama vahendid uue tuumajaamade programmi elluviimiseks ja taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks. Tuumaenergia katab u 70 protsenti riigi elektrivajadusest, 56 reaktorist küll osa vajab hooldust.

France24, 04.08.2022, „French MPs approve 20 billion-euro package to help with soaring inflation“. – <https://tinyurl.com/578zfz5d>

Vie-publique.fr, 17.08.2022, „Loi du 16 août 2022 de finances rectificative pour 2022“; „Loi du 16 août 2022 portant mesures d'urgence pour la protection du pouvoir d'achat“. – <https://tinyurl.com/pw578b2m>; <https://tinyurl.com/e86h6tke>

PÕHJA-MAKEDOONIA. Juulis kiitis parlament heaks Prantsusmaa vahendatud

kompromissi, mille eesmärgiks oli Bulgaarialt nõusoleku saamine, et Põhja-Makedoonia saaks astuda samme Euroopa Liiduga ühinemiseks. Seda toetas 68 saadikut 120-st, sh 61 vasakpoolse koalitsiooni liiget ja väikesed albaanlaste parteid. Opositsioon boikoteeris hääletust, sest peab kokkulepet reetmiseks. Toimusid ka leppe vastased meelevaldused, mille käigus loobiti parlamendihoonet kivide ja süütepudelitega. Prantsuse president Emmanuel Macron tegi kuu varem ettepaneku, et Põhja-Makedoonia muudaks põhiseadust, lisades sinna Bulgaaria nõutud teksti bulgaarlaste vähemuse tunnustamise, nende õiguste kaitse ja vihakõne keelamise kohta; korrigeerida tuleks ka kooli ajalootundides õpetatavaid tõlgendusi. Macron rõhutas, et ettepanekus ei seata kahtluse alla makedoonia keele olemasolu. Põhiseaduse muutmine võib samas osutada teostamatuks, kuna see nõuab parlamendi kahekolmandikulist enamust. Järgnevalt alustaski Põhja-Makedoonia liitumiskõnelusi, kuid alandava kohtlemise tõttu (kõnelusi on 17 aastat blokeeritud ja nt Kreeka nõudel oldi sunnitud muutma riigi nime) on riigi elanike kannatus katkemas. Piirkonna strateegiline tähtsus ELi jaoks on aga pärast Venemaa kallaletungi Ukrainale kasvanud. Septembris keeldus parlamendi spiiker Talat Khaferi menetlusse võtmast opositsiooni eelnõu, millega sooviti rahvahääletusele panna Bulgaariaga 2017. aastal sõlmitud sõprusleping.

Euronews, 17.07.2022, „North Macedonia: MPs vote for EU proposal lifting Bulgarian veto despite protests“. – <https://tinyurl.com/hxn2c43v>

AFP-BNS, 19.07.2022, „Põhja-Makedooniat ootab ebakindla EL-i tuleviku ees ränk teekond“;

New Eastern Europe. Pérez, Alejandro Esteso, 22.08.2022, „France's EU proposal for North Macedonia teaches us that nationalism shall prevail“. – <https://tinyurl.com/2p82yyuj>

Balkan Insight, 14.09.2022, „North Macedonia speaker angers opposition by rejecting referendum motion“. – <https://tinyurl.com/bdzz5xre>

ROOTSI. Juulis poseeris rühm vasakpoolsed seadusandjaid kurdi mässuliste

lippudega ajal, mil Türgi survestab riiki NATOga liitumise tingimusena mässulisi mitte toetama. Rootsi peaminister Magdalena Andersson taunis saadikute tegu ja rõhutas, et Kurdistani Töölispartei (PKK) on määratletud terroriorganisatsioonina mitte ainult Türgis, vaid ka Euroopa Liidus. Türgi president Recep Tayyip Erdoğan süüdistab eriti Rootsit varjupaiga andmises kurdi mässulistele, eelkõige PKK liikmetele. Ehkki Türgi kiitis Rootsi ja Soome allianssi kutsumise heaks, peavad ühinemisprotokolli allkirjastama kõik 30 liitlasriiki ning Türgis tahetakse, et Soome annaks eelnevalt välja 12 ja Rootsi 73 Türgis kuriteos kahtlustatud isikut.

AFP-BNS, 06.07.2022, „Rootsi peaminister kritiseeris PKK liipuga poseerinud seadusandjaid“;

Sveriges Radio, 06.07.2022, „Riazat (V) poserade med terrorstämplade PKK:s flagga“. – <https://tinyurl.com/2xmh6jst>

Septembris toimunud 349kohalise Riksdagi valimistel said parempoolsed parteid (Möödukad, Rootsi Demokraadid, Kristlikud Demokraadid ja Liberaalid) 176 ja nn punaroheline ühendus (Sotsiaaldemokraatlik Partei, Keskpartei, Vasakpartei ja Rohelised) 173 mandaati. Sotsiaaldemokraatlik Partei sai 107 mandaati (enne 100). Immigratsioonivastane partei Rootsi Demokraadid sai 73 mandaati (enne 62), kolmanda tulemuse sai partei Möödukad 68 mandaadiga (enne 70). Parlamenti pääses 8 parteid (samad parteid olid ka eelmises koosseisus). Valituks osutus 161 naist (46,1 protsenti). Valimiskampaania keskendus vägivald- kuritegudele, korrakaitsele ja sotsiaalsest segregatsioonist tulenevatele probleemidele. Möödukate esimees Ulf Kristersson moodustas kolmest osapoolest koosneva (Möödukad, Kristlikud Demokraadid ja Liberaalid) valitsuskoalitsiooni, neid on nõustunud toetama Rootsi Demokraadid. Koalitsioonilepe näeb ette tunduvalt rangema migratsioonipoliitika, koda- kondsuse saamise nõuete karmistamist ja abimeetmete kärpeid.

Inter-Parliamentary Union, „Sweden“. – <https://tinyurl.com/2u9kyszf>

LSE. Polk, Jonathan, 15.09.2022, „Sweden's general election: Winners, losers, and what happens next“. – <https://tinyurl.com/bde9vcrm>

Valmyndigheten, 23.09.2022, „2022 Swedish election results“. – <https://tinyurl.com/6x5m947p>

The Guardian, 14.10.2022, „Swedish parties agree coalition with backing of far-right“. – <https://tinyurl.com/5n7b4bpj>

Sveriges Radio, 14.10.2022, „Tougher migration rules, aid cuts and stop and search zones in new Swedish government coalition deal“. – <https://tinyurl.com/yk98umss>

SAKSAMAA. Aprillis kiitis parlamendi alamkoda heaks raskerelvastuse tarnimise Ukrainale, selle poolt oli 586 ja vastu 100 liiget. Ettepanekut toetasid Bundestagi hääletusel ka opositsioonilised kristlikud demokraadid, vastu hääletasid parempoolistlik AfD ja vasakäärmuslik Linke, viidates tuumasõja ohule. Ettepanekus kutsuti Saksamaa valitsust üles kiirendama tõhusate raskerelvade ja komplekssete süsteemide tarnet Ukrainasse, samuti aitama kaasa kaudselt, asendades varusid, mida saadavad Ukrainale Ida-Euroopa riigid. Tegemist oli suunamuutusega seni ettevaatlikus hoiakus Ukraina relvastamisel. Varem tarnis Saksamaa Ukrainale ainult kaitserelvastust.

Juuni algul lubas kantsler Olaf Scholz, et Saksamaa annab Ukrainale IRIS-T õhutõrjesüsteemi jm abi, tõrjudes süüdistusi, et valitsus viivitab relvade saatmisega. Esimene IRIS-T õhutõrjesüsteem jõudis Ukrainasse oktoobris. Kokku on lubatud anda neli sellist relvasüsteemi.

Deutsche Welle, 28.04.2022, „German MPs overwhelmingly approve heavy weapons for Ukraine“; 12.10.2022, „Germany delivers air defense system to Ukraine“. – <https://tinyurl.com/2jdzaff4>; <https://tinyurl.com/3va529mc>

Mais otsustas Bundestagi eelarvekomisjon, et endine kantsler Gerhard Schröder jääb ilma oma alamkojas olevast kantseleist, mille ülalpidamine läks eelmisel aastal riigile maksma u 407 000 eurot. Euroopa Parlament on nõudnud sanktsioone Gerhard Schröderile jt eurooplastele, kes keelduvad loobumast tulustatist kohtadest Vene firmade juhatustes. Kantseleist

ilmajätmist ei põhjendatud Bundestagis otseselt Schröderi Venemaa-sidemetega, vaid leiti, et kantseleid pole vaja endistele kantseritele, kellel parlamendi juures enam ametikohustusi pole. Endise kantseri pensionit (ligi 100 000 eurot aastas) saab ta edasi. Schröder astus naftaettevõtte Rosneft direktorite nõukogu esimehe kohalt tagasi alles mais, pärast Bundestagis kantselei kaotamist, ning teatas ka, et ei võta vastu kohta Gazpromi nõukogus.

Augustis andis Schröder Bundestagi Berliini halduskohtusse, nõudes oma kantseleid tagasi.

AFP-BNS, 19.05.2022, „Saksamaa jättis Schröderi ametihüvedest ilma“;

The Guardian, 19.05.2022, „Gerhard Schröder to be stripped of privileges for not cutting ties with Russia“. – <https://tinyurl.com/2acxbzw9>

Deutsche Welle, 12.08.2022, „Ex-German chancellor sues over privileges“. – <https://tinyurl.com/mvzb3pcr>

Juunis kiitis parlament heaks miinimumpalga tõstmise oktoobrist 12 euronit tunnis (kehtivalt 9,82 eurolt), täites nii kantser Olaf Scholzi valimislubaduse. Bundestagis toetas seda 400, vastu hääletas 41, hääletamata jättis 200 liiget. Parlament kehtestas alampalga tõusu tavapärasest lähenemist eirates (üldiselt lepatakse see kokku tööandjate ja töötajate esindajate vahel), mis kutsus esile ka mõningast kriitikat. Meetmest saab kasu u 6,2 miljonit sakslast. Miinimumpalk kehtestati riigis alles 2015. aastal. Võrdluseks: Eesti tunnipõhine miinimumpalk 2022. aastal on 3,86 eurot.

Deutsche Welle, 03.06.2022, „German lawmakers approve €12 minimum wage“. – <https://tinyurl.com/3wsv53yj>

CV Keskus, 11.07.2022, „Brutopalk ja netopalk, kui suur on Eestis keskmine palk?“. – <https://tinyurl.com/mrxndfsk>

SLOVEENIA. Aprillis toimunud parlamendi alamkoja valimistel saatis edu poliitilise uustulnuka Robert Golobi juhitud liberaalset parteid, mis edestas peaminister Janez Janša konservatiive. Vabodusliikumine (Svoboda) sai 90-liikmelises Rahvusassamblees 41 mandaati ja kolmekordse peaministri Janša Sloveenia Demokraatlik Partei (SDS) 27 mandaati.

Parlamendi pääses viis parteid, lisaks valiti kaks vähemusrahvuste (itaallaste ja ungarlaste) esindajat. Riigi suurima elektrifirma endine juht 55-aastane Golob alustas poliitilist tegevust alles jaanuaris, kui võttis üle väikese roheliste partei, nime tades selle ümber Vabodusliikumiseks. Valimisaktiivsus oli 70,97 protsenti (2018. aastal ainult 52,6). Valimisdebatte keerles peamiselt tervishoiu ja hinnatõusu ümber. Rekordiliselt sai alamkotta 36 naist (40%, eelmistel valimistel 22 naist, 24,4%). Esmakordselt riigi ajaloos valiti spiikriks naine – Urška Klakočar Zupančič. Valitsuse moodustas Robert Golob, lisaks Vabodusliikumisele moodustasid koalitsiooni vasaktsentristlikud sotsiaaldemokraadid ja vasakpartei (Levica).

AFP-BNS, 25.04.2022, „Sloveenia valimistel saatis edu liberaalset väikeparteid“;

Inter-Parliamentary Union, „Slovenia“. – <https://tinyurl.com/36eryseu>

Oktoobris võttis parlament vastu seadusemuudatused, millega esimesena Ida-Euroopas anti samasoolistele paaridele heteroseksuaalsetega samasugused õigused (abielluda ja lapsi adopteerida). Perekonnaseaduse muudatus võeti vastu 48 poolt- ja 29 vastuhäälega, üks saadik jäi erapooletuks. Konstitutsioonikohus langetas juba juulis otsuse, millega nõudis perekonnaseaduse muutmist. Peamine opositsioonipartei SDS on otsust kritiseerinud ja korraldanud tuhandete osavõtjatega meelevaldusi. Esmakordselt võttis riigi parlament samasooliste abiellumist ja lapendamist lubava seaduse vastu juba 2015. aastal, kuid siis lükati see referendumil tagasi. Euroopas on samasooliste abielu seadustanud 18 riiki.

Politico, 20.12.2015, „Slovenia says No to gay marriage“. – <https://tinyurl.com/3k7ajbvj>

Euronews, 05.10.2022, „Slovenia becomes first post-communist country to legalise same-sex marriage and adoption“. – <https://tinyurl.com/2p8ubyw2>

SOOME. Mais toetas Eduskunta ülekaalukalt riigi NATO-ga liitumise püüdlusi, pärast

poolteist päeva kestnud debatti hääletas selle poolt 188 saadikut, vastu oli kaheksa, istungilt puudus kolm liiget. Istungi algul olid selgitusi jagamas kõik ministrid. Ainult 37 saadikut ei soovinud sõnavõtuga esineda, enamik parlamendiliikmeid tahtis enda seisukoha ajaloolisel arutelul välja öelda. Näiteks Ben Zyskowitz sõnastas oma toetuse NATO-le nii: „NATO on Venemaale samasugune oht nagu lukk murdvargale“. Järgnevalt esitas Soome taotluskirja NATO-le. Arvamusküsitluste põhjal pooldab kaks kolmandikku soomlastest NATO-ga ühinemist, Venemaa Ukraina-vastase sõja tõttu on liitumise pooldajate arv kolmekordistunud. Soomel on Venemaaga üle 1300 kilomeetri ühist piiri.

Yle Uutiset, 16.05.2022, „Analüüs: Eduskunnassa puhutaan Natosta yöhön asti – ja puhemaratoniini on hyvä syä“. – <https://tinyurl.com/yydrnpty>

AFP-BNS, 17.05.2022, „Soome parlament hääletas ülekaalukalt NATO-ga ühinemise poolt“;

Yle Uutiset, 17.05.2022, „Eduskunta äänesti Suomen Natoon hakemisen puolesta selvin luvuin 188–8 – Haavisto: „Pulinat pois, tänä iltana allekirjoitetaan hakemuskirje Natoon“. – <https://tinyurl.com/2p8judxf>

Valtioneuvosto, 05.07.2022, „Suomi ja Nato“. – <https://tinyurl.com/e7eff6x9>

Septembris võttis Eduskunta kiirmenetlusega vastu streigi ajal vältimatu arstiabi ja koduhoolduse tagamise seaduse (patsiendihutuse seadus), mille eesmärk on vältida kohaliku omavalitsuse süsteemis patsientide elu ja tervise ohtusattumist töövaidlusest tuleneva personalinappuse tõttu. Seaduses sätestatud meetmeid tohib nimetatud eesmärgi saavutamiseks kasutada ainult juhul, kui teistest võimalustest ei piisa. Tervishoiu valdkonna töötajate organisatsioonidel on kohustus koostöös kohaliku omavalitsusega tagada, et hoolimata tööseisakust või massilistest töölt lahkumistest oleks tööülesannete täitmiseks piisavalt sobivat personali. Sätestati, et teatud tingimustel võib meditsiinipersonalilt nõuda nende pädevuse piires lisäülesannete täitmist; kuni kaheks nädalaks võib kompensatsiooni eest neilt nõuda patsiendihutusega seotud ülesannete täitmist (nt sünnitus- või erakorralise

abi osakondades); kahe nädala vältel võib nõuda ületunnitööd; tööandja võib töötaja vajadusel puhkuselt tagasi kutsuda ning isegi töölt lahkunu tagasi tööle sundida, mh töötaja vastuseisule vaatamata. Sotsiaal- ja tervisevaldkonna ametiühing Tehy mõistis seaduse hukka, leides, et see kaotab valdkonna streigiõiguse ja peletab niigi töötajatenappuses alalt inimesi veelgi eemale ning patsientide eest hoolitsemiseks piisab senistest reeglitest.

Finlex, „Laki vältämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana“. – <https://tinyurl.com/2p97mfbu>

Tehy, 14.09.2022, „Tehy ja SuPer hallituksen esityksestä: Laki edelleen täysin tarpeeton, poistaa työtaisteluoikeuden ja rikkoo työelämän tasa-arvoa“. – <https://tinyurl.com/2k5rc2jv>

Valtioneuvosto, 19.09.2022, „Laki vältämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana voimaan 20.9.“. – <https://tinyurl.com/yn82ymzm>

Eduskunta, 06.10.2022, „Asian käsittelytiedot HE 130/2022 vp“. – <https://tinyurl.com/bdhprukh>

SRI LANKA. Mais puhkesid sügavast majanduskriisist tingitud vägivaldsed kokkupõrked peaminister Mahinda Rajapaksa toetajate ja valitsusvastaste meeleavaldajate vahel. Surma sai ka üks võimupartei parlamendisaadik, kes tulistas tema auto sõitu takistanud inimesi, põgenes siis lähedalasuvasse hoonesse ja leiti hiljem surnuna. Peaminister Mahinda Rajapaksa astus vägivalda tõttu tagasi, ta noorem vend, president Gotabaya Rajapaksa, põgenes juulis välismaale, sest meeleavaldajad tungisid valitsushoonetesse, sh presidentipaleesse. Katse parlamenti tungida löödi tagasi. Järgnevalt valis parlament 134 häälega uueks presidendiks peaministri Ranil Wickremesinghe, kelle president Rajapaksa määras mais valitsusjuhiks, kuigi ta on ebapopulaarne ning parlamendis oli ta oma partei ainus esindaja.

AFP-BNS, 09.05.2022, „Sri Lanka peaminister astus peale vägivaldseid kokkupõrkeid tagasi“;

AFP-BNS, 14.07.2022, „Sri Lanka meeleavaldajad lahkuvad valitsushoonetest“;

USIP, 15.07.2022, „Five things to know about Sri Lanka's crisis“. – <https://tinyurl.com/2edhd26c>

BBC News, 20.07.2022, „Sri Lanka: Ranil Wickremesinghe elected president by MPs“. – <https://tinyurl.com/bdesjtk>

SUURBRITANNIA. Aprillis võttis parlament vastu kodakondsuse ja riigipiiri seaduse, millega märgatavalt muudeti asüüli- ja kodakondsuse andmise reegleid. Näiteks võib varjupaigataotlejaid, kelle taotlust ei rahuldata, saata turvalisse kolmandasse riiki. Varem ei olnud selliseid kokkuleppeid sõlmitud, kuid seaduse vastuvõtmise paiku nõustus koostööga Rwanda. Siseministrile anti juurde volitusi, ta võib kodakondsuse ilma hoiatuseta ära võtta (päris kodakondsuseta ei tohi jätta). Muudeti varjupaigataotlejatele esitatavaid tingimusi, nt kui varem ei arutatud vähe- malt kaheaastase vanglakaristuse saanute taotlusi, siis nüüd algab tõsise kuriteo piir aastastest vangistusest. Loata riiki sisenenutele kehtib väiksem kaitse jne.

The Conversation. Balch, Alex, 29.04.2022, „Nationality and Borders Act becomes law: five key changes explained“. – <https://tinyurl.com/mrxkx4mc>

The Law Society. Blake, Hazel, 11.05.2022, „Rwanda and refugee rights: six things to know about the Nationality and Borders Act“. – <https://tinyurl.com/3yu7pr97>

UK Parliament, „Nationality and Borders Act 2022“. – <https://tinyurl.com/bdzfyp7e>

Juulis võttis parlament kiirmenetlusega vastu energiatootjate kasumi maksustamise seaduse, millega kehtestati nafta- ja gaasietevõtete kasumile 25protsendiline lisamaks (2022. aasta maist 2025. aasta lõpuni). Seni maksti 40protsendilist tulumaksu, nüüd kasvab see 65 protsendini. Samas lubati suurt maksualandust investeringute eest. Kuigi valitsus algselt lisamaksu kehtestamist ei toetanud, nõustuti sellega sektori kasumi suure kasvu ja elamiskulude tõusu tõttu. Eeldatakse, et tänu lisamaksule õnnestub esimesel aastal koguda viis miljardit naela, mis on kavas kulutada kõrge inflatsiooni tõttu kannatavate leibkondade toetamiseks. Lisaks on kavas toetusteks suunata riigieelarvest veel kümme miljardit naela.

Sügisel pahasdas valitsus taastuenergia tootjaid uues energiahindade seaduse eelnõus sisalduva ettepanekuga kehtestada taastuenergiatootjatele elektrimüügi hinna ülempiir.

Gov.uk, „The Energy (Oil and Gas) Profits Levy Bill“. – <https://tinyurl.com/mwfwepx>

The Guardian. 26.05.2022, „Sunak U-turns on 'energy profits levy' in £15bn cost of living package“. – <https://tinyurl.com/5dje7smz>

OEUK, 14.07.2022, „Your £5 billion tax increase will drive energy investors out of the UK, Offshore Energies UK tells ministers as new Energy Profits Levy becomes law“. – <https://tinyurl.com/bdf5k9kj>

UK Parliament, „Energy (Oil and Gas) Profits Levy Act 2022“. – <https://tinyurl.com/mpkuwm2k>

Renewables Now, 14.10.2022, „UK renewables sector concerned over revenue cap“. – <https://tinyurl.com/yc5sbuc7>

TŠEHHI. Mais võttis Senat vastu avalduse, milles tunnistas Venemaa vägede tegevuse Ukrainas genotsiidiks ukraina rahva vastu. Avalduses öeldakse, et Senat mõistab hukka etniliselt motiveeritud inimsusevastased kuriteod (nagu massilised hukkamised, lugupidamatus surmune vastu, piinama, vägistamine, füüsiline ja vaimne väärkohtlemine ja laste sunniiviiline deporteerimine), mida Venemaa paneb toime süstemaatiliselt ja ulatuslikult ning mis on genotsiidi ilming ukraina rahva vastu. Avalduses kutsuti ka valitsust üles kiirendama sõjalise abi andmist Ukrainale. Avaldust toetas 55 ja selle vastu oli üks senaator.

Politico, 11.05.2022, „Czech Senate recognizes Russian actions in Ukraine as genocide: The resolution follows similar moves by Lithuania and Estonia“. – <https://tinyurl.com/3e9dakca>

Interfax-BNS, 12.05.2022, „Tšehhi tunnistas Vene vägede tegevuse Ukrainas genotsiidiks“.

TÜRGI. Oktoobris kiitis parlament heaks meediaseaduse muudatused, mis võimaldavad saata ajakirjanikke ja sotsiaalmeedia kasutajaid kuni kolmeks aastaks vangi tahtliku libaauudiste levitamise eest, kui see tekitab paanikat, kahjustab julgeolekujõude või üleüldist heaolu. Valitsusel oli juba niigi meedia üle tugev kontroll, kuid Euroopa Nõukogu hinnangul võib seadusemuudatuste ebamäärane desinformatsiooni määratlus ja sellega kaasnev vanglaähvardus suurendada ajakirjanike enesetsensuuri, eriti seoses järgmisel aastal toimuvate valimistega. 40 muudatuse hulgas kohustatakse sotsiaalmeediaplatvorme võimudele avaldama,

millist sisu nad esile tõstavad. Seaduse algatasid president Recep Tayyip Erdoğan, Özgürler ja Arengü Partisi saadikud. Burak Erbay, ilmaliku Vabariikliku Rahvapartei (CHP) seadusandja, purustas parlamendis haamriga oma mobiiltelefoni ning sõnas, et selle seaduse jõustudes pole telefoniga enam midagi teha. Aasta algul avaldatud Piirideta Reporterite ajakirjandusvabaduse indeksis oli Türgi 180 riigi seas 149. kohal.

The Guardian, 13.10.2022, „Turkey: new ‘disinformation’ law could jail journalists for three years“. – <https://tinyurl.com/yeam2r5d>

AFP-BNS, 14.10.2022, „Türgi uus meediaseadus lubab „libauidiste“ levitamise eest vangi saata“.

UKRAINA. Aprillis võttis Ülemraada vastu seaduse Ukraina seadusandluse desovetiseerimise kohta. Ülemraada esimehe Ruslan Stefantsuki sõnul pole nüüd Ukraina seadustes sõnagi Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitudest ja neis puudub soov ellu viia Lenini aateid kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks, peaaegu 1200 omaaegset NSV Liidu ja Ukraina NSV võimuakti on puhastatud. Ta lisas, et praegu tehti ära see, millega eelneva 30 iseseisvusaastaga hakkama ei saanud. Varasemad seadused on jõus, kui nad ei ole vastuolus iseseisvumise järgselt vastuvõetutega.

Верховна Рада України, „Про дерадянізацію законодавства України“. – <https://tinyurl.com/2p9a3ct5>
Interfax-BNS, 06.05.2022, „Zelenskõi allkirjastas Ukraina seaduste desovetiseerimise seaduse“.

Mais toetas Ülemraada Ukraina lahkumist Sõltumatute Riikide Ühenduse (SRÜ) liikmesriikide vahel sõlmitud liidust, mille kohta öeldi, et sel pole ukrainlaste jaoks enam mitte mingit tähendust. Seaduse vastuvõtmist toetas 274 parlamendiliiget.

Interfax-BNS, 22.05.2022, „Ukraina ütles lahti SRÜ riikide Suure Isamaasõjaga seotud leppest“;

Верховна Рада України, 22.05.2022, „Олександр Корнієнко: СНД як союз не має жодного сенсу – ні політичного, ні практичного, ні ідеологічного“; „Руслан Стефанчук: 22 травня Парламент ухвалив 17 законодавчих актів“. – <https://tinyurl.com/yckmhadj>; <https://tinyurl.com/mryfwy7b>

Juunis ratifitseeris Ülemraada Euroopa Nõukogu Istanbuli konventsiooni, mille eesmärk on naistevastase ning perevägivalda ennetamine ja selle vastane võitlus. Seadusandjad kiitsid ratifitseerimise heaks 259 häälega, vastu oli kaheksa ja erapooletuks jäi 47 liiget. Parlamendis rõhutati, et samm lähendab Ukrainat Euroopa Liidule.

AFP-BNS, 20.06.2022, „Ukraina Ülemraada ratifitseeris üleilmse naiste õiguste leppe“;

Верховна Рада України, 20.06.2022, „Олександр Корнієнко: Позиції Стамбульської конвенції щодо підвищеної уваги держави до домашнього насилля вже були імплементовані у законодавство“. – <https://tinyurl.com/wj6fr3kx>

VALGEVENE. Mais kiitsid senaatorid heaks kriminaalkoodeksi muudatused, millega laiendatakse surmanuhtluse kohaldamist terroriakti katsele. Sätestati, et surmanuhtlust saab määrata kuriteo ettevalmistamise ja kuriteokatse eest, kui see on seotud: välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni esindaja mõrvamise katsega, et kutsuda esile rahvusvaheline kriis või sõda; terrorirünnaku katse organiseeritud grupi poolt või kasutades tuumaenergiarajatisi, radioaktiivseid, keemilisi või bioloogilisi aineid; riigi- või avaliku elu tegelase mõrva katsega seoses tema riikliku või avaliku tegevusega, et mõjutada võimude otsuseid. Opositsiooniaktivistide vastu suunatud seadusemuudatustele eelnes riigi raudtee saboteerimine.

Interfax-BNS, 04.05.2022, „Valgevene hakkab terroriakti katse eest karistama surmanuhtlusega“;

Amnesty International, 19.05.2022, „Belarus: New death penalty law is the ultimate attack on human rights“. – <https://tinyurl.com/2zbph839>

IBA, 17.06.2022, „Belarus: IBAHRI condemns extended application of death penalty“. – <https://tinyurl.com/t7a3b7b4>

VANUATU. Mais kuulutas Vaikse ookeani saareriigi parlament üksmeelselt, et riigis valitseb kliima hädaolukord. Meretaseme tõus ja äärmuslikud ilmaolud avaldavad madalatele saartele suuremat mõju kui paljudele teistele riikidele. Vanuatu poliitikute hinnangul läheks ilmastikumõjude leevendamiseks riigis vaja vähemalt

1,2 miljardit dollarit ja senistest reformidest enam ei piisa. Kliimahädaolukorra on varem välja kuulutanud mitu riiki. Vanuatu avaldus oli kliimadiplomaatiline samm enne ÜRO hääletust Vanuatu taotluse üle, et Rahvusvaheline Kohus võtaks seisukoha haavatavate riikide kliimamuutuste eest kaitsmise osas.

AFP-BNS, 28.05.2022, „Vanuatu kuulutas välja kliima hädaolukorra“;

Climate Home News, 23.09.2022, „Vanuatu backs fossil fuel non-proliferation treaty at UN general assembly“. – <https://tinyurl.com/bddw2hcx>

VENEMAA. Mais võttis parlament (nii Riigiduuma kui ka Föderatsiooninõukogu) vastu seaduse, millega tõsteti sõjaväega liitujatele ülemine vanusepiir 65 eluaastani, nii Venemaa kui ka teiste riikide elanikele. Seni said lepinguliselt sõjaväeteenistusse astuda ainult 18–40-aastased Venemaa kodanikud ja 18–30-aastased välismaalased. Seletuskirjas märgiti, et täppisrelvastust kasutavad spetsialistid, samuti meedikud, insenerid ja kommunikatsiooniekspertid võivad olla senisest eakamad.

AFP-BNS, 25.05.2022, „Vene parlament tühistas sõjaväega liitumise vanusepiiri“;

RFE/RL, 25.05.2022, „Russian Duma approves bill raising age limit for military personnel to 65“. – <https://tinyurl.com/2s48kanj>

Juunis laiendas Riigiduuma nn välisagentide seadust, välisagent on edaspidi igatiüks, keda peetakse välismõjutustele alluvaks, s.o isikud ja organisatsioonid, kes saavad välismaalt ükskõik millist toetust, mitte ainult raha. Föderaalne infojärelevalve agentuur Roskomnadzor võib blokeerida välisagentide veebilehti kohtu otsusega, välisagentid ei saa taotleda Venemaal riiklikku rahastamist, korraldada avalikke üritusi, õpetada riiklikes ülikoolides ega töötada lastega.

Deutsche Welle, 29.06.2022, „Russia tightens legislation on «foreign agents»“. – <https://tinyurl.com/mvrzyz9s>

Государственная Дума, 29.06.2022, „New law on activities of foreign agents“. – <https://tinyurl.com/y8k38mpv>

RFE/RL, 14.07.2022, „Putin signs off on harsher «Foreign Agent» law“. – <https://tinyurl.com/4p5z4wfx>

Juulis võttis parlament vastu kriminaalkoodeksi muudatused, millega karmistati karistusi riigireetmise ja spionaaži ning vastase poolel sõjalistes konfliktides osalemise eest. Üleskutsed Venemaa julgeoleku vastastele tegudele tehti karistatavaks kuni viieaastase vangistuse ja 500 000 rublase trahviga. Spionaaži all mõistetakse info kogumist, talletamist ja edastamist vaenlasele, kui seda saab kasutada Vene armee vastu ning see on karistatav 10–20-aastase vangistusega. Vaenlase poolel sõdimise eest saab määrata 12–20 aasta pikkuse vanglakaristuse ja 500 000 rublase trahvi. Salajast koostööd mõne välismaalase või rahvusvahelise organisatsiooniga ning nende aitamist Venemaa julgeolekuhuvidele vastutöötamisel saab edaspidi karistada 3–8-aastase vangistusega ja miljoni rubla suuruse trahviga.

AFP-BNS, 06.07.2022, „Venemaa kehtestas vanglakaristuse julgeolekuvastaste üleskutsete eest“;

Государственная Дума, 06.07.2022, „Как новый закон защитит безопасность России“. – <https://tinyurl.com/yc2yhjk6>

Septembris võttis parlament vastu seadusemuudatused, millega lihtsustati lepingu alusel sõjaväes teenivatel välismaalastel kodakondsuse saamist. Muudatused algatasid saadikud kõigist fraktsioonidest. Seaduse kohaselt on välisriikide kodanikel, kes on sõlminud teenistuslepingu Venemaa relvajõududes, teistes väeliikides või koosseisudes vähemalt üheks aastaks (seni kolm aastat), õigus saada Venemaa kodakondsus lihtsustatud korras, ilma et oleks vaja hankida elamisloa. Meede on arvatavalt suunatud eelkõige Kesk-Aasia migrantidele, keda värvatakse rasketele ja madalalt tasustatud töökohtadele. Kõrgõzstan ja Usbekistan hoiatasid juba enne seaduse jõustumist oma kodanikke, et nad ei võtaks relvakonfliktidest osa.

Государственная Дума, 20.09.2022, „Иностранцы, служащие в российской армии по контракту, смогут получить гражданство РФ в упрощенном порядке“. – <https://tinyurl.com/y5mmdpun>

Interfax-BNS, 20.09.2022, „Venemaa lihtsustab kodakondsuse saamist lepinguga armees teenijatele“.

Septembris võttis parlament vastu kriminaalkoodeksi muudatused, millega karmistatakse karistusi sõjategevuse või mobilisatsiooni ajal vabatahtliku alistumise ja sõdimisest keeldumise eest, samuti sõjaväe vara tahtliku hävitamise ja rüüstamise eest. Sõja / sõjaseisukorra ajal või lahingus ülemuse käsu täitmata jätmise eest saab määrata kuni kolme aasta pikkuse vangistuse, tõsiste tagajärgede korral kuni 10 aastat; deserteerumise eest kuni 15 aastat; haigust teeseldes ajateenistusest kõrvalehoidmise eest kuni 10 aastat; sõjaväe vara hävitamine ettevaatamatusest – kuni 5 aastat, tahtlikult – 10 aastat; vaenlasele vabatahtliku alistumise eest – 3–10 aastat; rüüstamise eest kuni 6 aastat, raskendavatel asjaoludel (nt mõrv) kuni 15 aastat. President Vladimir Putin

allkirjastas seaduse mõni päev pärast osalise mobilisatsiooni väljakuulutamist.

Государственная Дума, 20.09.2022, „Усиливается ответственность за преступления против военной службы“. – <https://tinyurl.com/yzmannuf>

AFP-Interfax-BNS, 24.09.2022, „Venemaa karmistas karistust vabatahtliku allaandmise eest“.

Oktoobris kiitis parlament heaks Ukraina oblastite liitmise Venemaaga. Riigiduumas toetasid kõik 450 liiget Luhanski, Donetsk, Hersoni ja Zaporizžja (u 20 protsenti Ukraina territooriumist) annekteerimist. Samal ajal vallutasid Ukraina väed alasid tagasi, nii et polnud selge, millised täpselt olid nende Ukraina alade piirid, mis Venemaa enda omaks kuulutas.

AFP-BNS, 05.10.2022, „Putin allkirjastas seadusandluse Ukraina regioonide annekteerimiseks“;

AP News, 06.10.2022, „Putin signs annexation of Ukrainian regions as losses mount“; – <https://tinyurl.com/bddf8e8p>